

Briuselis, 2020 12 14
COM(2020) 804 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

**2020 m. metinė ataskaita
dėl Europos Sąjungos priemonių, skirtų išorės veiksams finansuoti, įgyvendinimo
2019 m.**

{SWD(2020) 336 final}

Turinys

Pasaulinio masto įsipareigojimų vykdymas	1
Svarbus ES vaidmuo pasaulio arenoje	1
Humanitarinė pagalba.....	2
Darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimas	2
Visuotiniai prioritetai	3
Žaliasis kursas.....	3
Sąjungų tvariam augimui skatinti kūrimas.....	4
Žmogaus socialinė raida.....	5
Partnerystė migracijos srityje	5
Taika ir saugumas.....	6
Žmogaus teisės, demokratija, pagrindinės vertybės	6
Technologijos ir inovacijos	7
Įtaka pasaulyje	8
Afrika	8
Azija, Vidurinė Azija ir Ramiojo vandenyno regionas.....	9
Plėtros regionas	9
Europos kaimynystė.....	10
Lotynų Amerika ir Karibai.....	11
Artimųjų Rytų ir Persijos įlankos regionas	11

Pasaulinio masto įsipareigojimų vykdymas

2019 m. geopolitinis nestabilumas neišnyko, tačiau Europos Sąjunga toliau stengėsi užtikrinti taikesnį, teisingesnį ir labiau klestintį pasaulį. Mūsų planeta ir jos žmonės sparčiai keičiasi ir susiduria su aplinkos, politiniais ir technologiniais sutrikdymais.

Šiame vis labiau permainingame pasaulyje ES reaguoja visapusiškai, pasitelkdama visas įvairias politikos kryptis ir priemones: diplomatinės ir finansinės, saugumo ir susijusios su prekyba, darnaus vystymosi veiksmus ir humanitarinę pagalbą. 2019 m. ES toliau stengėsi pertvarkyti daugiašalę sistemą ir išlaikyti savo, kaip pasaulio lyderės, vaidmenį sprendžiant esamus ir būsimus uždavinius, taip pat stiprino bendradarbiavimą ir partnerystę su regioninėmis organizacijomis, kurios yra labai svarbios užtikrinant visuotinį darnų vystymąsi, pagarbą žmogaus teisėms ir veiksmingą tarptautinį bendradarbiavimą.

Šioje ataskaitoje apibendrinami pagrindiniai ES finansinės paramos, 2019 m. skirtos tokioms sritims kaip tarptautinis bendradarbiavimas ir vystymasis, humanitarinė pagalba, užsienio politika ir plėtra, aspektai¹. Joje parodoma, kaip ES – didžiausias pasaulyje prekybos blokas ir didžiausia oficialios paramos vystymuisi teikėja – padeda gerinti milijonų žmonių daugiau kaip 120-yje viso pasaulio šalių gyvenimą, kovoja su nelygybe, skatina žmogaus socialinę raidą, sudaro sąlygas jaunimui pasinaudoti savo galimybėmis ir visame pasaulyje palaiko teisingą ir tvarų augimą ir visuomenę.

2019 m. ES ir jos valstybės narės oficialiai paramai vystymuisi skyrė 75,2 mlrd. EUR – 55,2 proc. visos pasaulinės paramos².

Svarbus ES vaidmuo pasaulio arenoje

Įgyvendindama savo Visuotinę užsienio ir saugumo politikos strategiją³, ES gali imtis bendrų veiksmų ir spręsti sudėtingus pasaulinius uždavinius. Siekdama įgyvendinti penkis pradinius šios strategijos prioritetus⁴, ES 2019 m., bendradarbiaudama su regioninėmis organizacijomis, toliau skatino tarptautine teise grindžiamą visuotinę tvarką, kurios pagrindas yra Jungtinės Tautos. Užmezgus novatorišką trišalę Afrikos Sąjungos, ES ir JT partnerystę sudarytos sąlygos tvirčiau bendradarbiauti įgyvendinant platesnio masto taikos ir saugumo darbotvarkę, o teikiant paramą Sahelio penketuko jungtinėms pajėgoms paaiškėjo, kaip svarbu skirti lėšų regioninei partnerystei saugumo srityje.

2019 m. ES ir toliau laikėsi visapusiško požiūrio į konfliktus ir saugumo krizes imdamasi intervencinių veiksmų pagal priemonę, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos⁵, ir visame pasaulyje vykdydama veiksmus pagal bendrą užsienio ir saugumo politiką. Šie veiksmai apėmė dideles krizes tokiose šalyse kaip Afganistanas, Centrinės Afrikos Respublika, Irakas, Jemenas, Kongo Demokratinė Respublika, Libanas, Libija, Malis, Nigerija, Pakistanas, Pietų Sudanas, Sirija, Somalis, Sudanas, Turkija, Ukraina ir Venesuela.

¹ Daugiau informacijos pateikiama prie šios metinės ataskaitos pridėdamo Komisijos tarnybų darbinio dokumento I dalyje „Įvadas“.

² https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/IP_20_674.

³ https://eeas.europa.eu/topics/eu-global-strategy/17304/global-strategy-european-unions-foreign-and-security-policy_en.

⁴ Saugumas ir gynyba, atsparumas, integruotas požiūris, vidaus ir išorės saugumo sąsaja ir regioninės bei teminės strategijos.

⁵ https://ec.europa.eu/fpi/news/eu%E2%80%99s-instrument-contributing-stability-and-peace-icsp_en.

ES yra vienas iš keleto subjektų, vykdančių veiklą visame pasaulyje ir turinčių išsamų politikos priemonių rinkinį. Ji taip pat prisiima didesnę atsakomybę už savo gynybą ir už pagalbą partneriams užtikrinant taiką ir saugumą. Pažanga, padaryta tokiose srityse kaip suderinta metinė peržiūra gynybos srityje⁶, Karinių misijų planavimo ir vykdymo centras⁷, Europos gynybos pramonės plėtros programa, ES ir NATO bendras pareiškimas⁸ ir nuolatinis struktūrizuotas bendradarbiavimas⁹, yra svarbūs ir istorinę reikšmę turintys laimėjimai. Pagal ES užsienio politikos priemonių rinkinį dedamos pastangos stiprinti institucijas, įskaitant Techninės pagalbos ir informacijos mainų programą ir porinimo priemones, toliau padeda skatinti reformas ir įgyvendinti ES strateginę politiką šalyse partnerėse.

ES, kaip didžiausias pasaulyje prekybos blokas ir tiesioginių užsienio investicijų šaltinis, toliau bendradarbiauja su tarptautiniais partneriais, siekdama skatinti laisvą ir sąžiningą tarptautinės prekybos sistemą, be kita ko, pertvarkant Pasaulio prekybos organizaciją.

Humanitarinė pagalba

2019 m. dėl sudėtingų krizių, dažnai lemiančių masinį žmonių perkėlimą, gaivalinių nelaimių ir epidemijų humanitariniai poreikiai išliko kaip niekada dideli. ES ir toliau buvo viena iš pagrindinių humanitarinės pagalbos teikėjų, kuri, siekdama suteikti pagalbą milijonams žmonių daugiau kaip 80-je šalių, sutelkė 2,4 mlrd. EUR.

Didelė dalis ES pagalbos buvo skirta padėti nuo krizės nukentėjusiems žmonėms Sirijoje ir kaimyninėse šalyse. Komisija toliau įgyvendino ES pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonės¹⁰ humanitarinės pagalbos komponentą, visų pirma pasitelkdama Neatidėliotinos minimalios socialinės apsaugos sistemą¹¹.

2019 m. dėl nelaimių, kilusių Europos Sąjungoje ir už jos ribų, įskaitant viską niokojančius miškų gaisrus Bolivijoje, Gvatemaloje, Izraelyje ir Libane, buvo 20 kartų aktyvuotas Sąjungos civilinės saugos mechanizmas¹².

Darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimas

2019 m. ES, vadovaudamasi Europos konsensusu dėl vystymosi ir tiesiogiai bendradarbiaudama su šalimis partnerėmis, toliau padėjo visame pasaulyje įgyvendinti Darnaus vystymosi darbotvarkę iki 2030 m., Adis Abebos vystymosi finansavimo veiksmų darbotvarkę ir Paryžiaus susitarimą dėl klimato kaitos.

Šiuo metu stiprėja tokios tendencijos kaip didėjanti nelygybė ir badas, visuotinis atšilimas, biologinės įvairovės nykimas, socialiniai neramumai, konfliktai ir migracija, į kurias atsižvelgiama visoje Darbotvarkėje iki 2030 m. 2019 m. Aukščiausiojo lygio susitikime darnaus vystymosi tikslų (DVT)

⁶ [https://www.eda.europa.eu/what-we-do/our-current-priorities/coordinated-annual-review-on-defence-\(card\)](https://www.eda.europa.eu/what-we-do/our-current-priorities/coordinated-annual-review-on-defence-(card)).

⁷ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8798-2019-INIT/en/pdf>.

⁸ <https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2018/07/10/eu-nato-joint-declaration/>.

⁹ 2017 m. gruodžio 11 d. Tarybos sprendimas (BUSP) 2017/2315, kuriuo nustatomas nuolatinis struktūrizuotas bendradarbiavimas (PESCO) ir nustatomas dalyvaujančių valstybių narių sąrašas, OL L 331, 2017 12 14, p. 57.

¹⁰ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/news_corner/migration_en.

¹¹ https://ec.europa.eu/echo/essn_en.

¹² https://ec.europa.eu/echo/what/civil-protection/mechanism_en.

klausimais buvo apžvelgta padaryta pažanga ir pabrėžta būtinybė pakeisti vystymosi būdus ir sparčiau imtis veiksmų, kad iki 2030 m. būtų pasiekti nustatyti tikslai. Šio aukščiausiojo lygio susitikimo metu buvo priimta ES ir AKR (Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno) valstybių bendra deklaracija dėl Darbotvarkės iki 2030 m. ir DVT įgyvendinimo, taip dar kartą patvirtinant įsipareigojimą įgyvendinti Darbotvarkę iki 2030 m. ir pastangas stiprinti bendradarbiavimą siekiant sparčiau įgyvendinti DVT nė vieno nepaliekant nuošalyje.

Liepos mėn. Niujorke vykusiame JT aukšto lygio politiniame forume ES pristatė pažangą, Sąjungoje ir palaikant ES tarptautinį bendradarbiavimą padarytą įgyvendinant Darbotvarkę iki 2030 m. ir siekiant DVT. Pagrindinės šiame renginyje pristatytos iniciatyvos buvo, be kita ko, ES diskusijoms skirtas dokumentas „Darni Europa – iki 2030 m.“¹³, Eurostato parengta 2019 m. pažangos, padarytos siekiant DVT, stebėsenos ataskaita, pirmoji Bendra suvestinė ataskaita dėl 2017 m. Europos konsensuso dėl vystymosi ir 2019 m. ES politikos suderinamumo vystymosi labai ataskaita.

Bendras programavimas, bendros rezultatų sistemos ir bendras įgyvendinimas padeda didinti ES lėšų poveikį siekiant DVT. 2019 m. Centrinės Afrikos Respublikoje, Hondūre ir Malyje buvo pradėti rengti bendro programavimo dokumentai, taip pat išplėsta Kambodžai skirta Europos vystomojo bendradarbiavimo strategija. Iki gruodžio mėn. buvo parengta 20 bendro programavimo dokumentų.

Institucijų stiprinimo veikla išplėsta įtraukiant viso pasaulio šalis, kuriose įgyvendinama ES vystymosi politika. Taip buvo siekiama sustiprinti ES politikos prioritetus ir padėti šalims, laikantis ES standartų, įgyvendinti nacionalines vystymosi strategijas, taip prisidedant prie Jungtinių Tautų Darbotvarkės iki 2030 m. ir darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo.

Visuotiniai prioritetai

2019 m. pabaigoje naujosios Europos Komisijos pirmininkė dar labiau integravo darnaus vystymosi tikslus į ES politikos formavimo procesą ir veiksmus, pabrėždama nuolatinį ES įsipareigojimą siekti tvarumo.

Žaliasis kursas

2019 m. pabaigoje pristatytas Europos žaliasis kursas¹⁴ yra neatsiejama Komisijos strategijos, kuria siekiama įgyvendinti Darbotvarkę iki 2030 m. ir DVT bei nukreipti Europos ekonomiką ir visuomenę tvaresniu keliu, dalis. **Klimato kaita** yra viena iš pagrindinių pasaulyje kylančių problemų, o kova su šiuo reiškiniu – vienas iš ES išorės veiksmų prioritetų ir labai svarbi Žaliojo kurso tema.

2019 m. ES stiprino savo požiūrį į veiksmus klimato politikos srityje: siekdama didinti šalių partnerių, visų pirma mažiausiai išsivysčiusių šalių ir mažų besivystančių salų valstybių, atsparumą klimato kaitai, ji, įgyvendindama tokias iniciatyvas kaip Pasaulinis kovos su klimato kaita aljansas plius¹⁵, finansavo daugiau kaip 80 projektų.

¹³ https://ec.europa.eu/commission/publications/reflection-paper-towards-sustainable-europe-2030_lt.

¹⁴ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_lt.

¹⁵ <https://www.gcca.eu/>.

Pagal Vietos gyvenimo prisitaikymo prie klimato kaitos priemonę¹⁶ kovos su klimato kaita finansavimas buvo nukreiptas daugiau kaip 240 vietos valdžios institucijų 14-oje šalių, kuriose gyvena 6 mln. žmonių. 2019 m. pabaigoje buvo pradėtas išplėtotas antrasis šios priemonės įgyvendinimo etapas.

Tvarioji energija yra pagrindinė kovos su klimato kaita priemonė ir Žaliojo kurso pagrindas. 2019 m. ES toliau stengėsi padėti užtikrinti tvariosios energijos prieinamumą visame pasaulyje ir rėmė veiksmus, kuriais skatinamas efektyvus energijos vartojimas. Gruodžio mėn. Europos Vadovų Taryba patvirtino ES tikslą iki 2050 m. tapti pirmuoju neutralaus poveikio klimatui žemynu.

Galimybės gauti vandens ir naudotis sanitarijos paslaugomis yra viena iš visuotinių žmogaus teisių. 2019 m. ES toliau padėjo didinti galimybes gauti vandens ir naudotis sanitarijos paslaugomis, rėmė tvarų ir integruotą vandens išteklių valdymą ir gebėjimų stiprinimą.

Jordanijoje jaučiamas didelis vandens trūkumas. Iš ES regioninio patikos fondo, sukurto reaguojant į krizę Sirijoje, buvo skirta 21,5 mln. EUR, ir šiomis lėšomis daugiau kaip 1 mln. Irbido muchafazos gyventojų patobulintos vandens tiekimo ir nuotekų valymo paslaugos.

ES skatina pagrindinėse vertės grandinėse **plėtoti ekologišką verslą** ir prisideda prie finansavimo, kuriuo remiamas visuotinis perėjimas prie žiedinės ekonomikos. ES pavyzdinė iniciatyva šioje srityje yra iniciatyva „SWITCH to Green“.

Didelės problemos yra **biologinės įvairovės nykimas ir daugelio ekosistemų būklės blogėjimas**. 2019 m. Komunikate „ES veiksmų, kuriais siekiama apsaugoti ir atkurti pasaulio miškus, stiprinimas“¹⁷ pristatyta integruota kovos su miškų naikinimu ir miškų alinimu, programa.

2019 m. Komisija atnaujino itin svarbių ekosistemų partnerystės fondui skiriamą finansavimą. Šis fondas skiriant lėšas svarbiausioms biologinės įvairovės sritims visame pasaulyje atlieka pagrindinį vaidmenį.

Sąjungų tvariam augimui skatinti kūrimas

Norint įgyvendinti DVT, labai svarbu bendradarbiauti. Sukurti visuotinę gerovę galima tik visiems užtikrinant **deramą užimtumą ir tvarų ekonomikos augimą**. 2019 m. ES rėmė tokius veiksmus kaip „Tvarios investicinės aplinkos ir vertės grandinių programa II“, kad būtų skiriama lėšų pasaulinėms ir Europos iniciatyvoms, kuriomis skatinami pagrindiniai investicinės aplinkos, prekybos ir privačiojo sektoriaus plėtros aspektai.

Komisijos Išorės investicijų planas (IIP) grindžiamas Europos darnaus vystymosi fondu (EDVF), kuriame, siekiant remti privačiojo sektoriaus investicijas į mažiau išplėtotą ir rizikingesnę verslo aplinką, nauja garantijų priemonė derinama su dviem regioninėmis investavimo platformomis: Afrikos investavimo platforma ir Kaimynystės investavimo platforma. Iki 2019 m. pabaigos Europos darnaus vystymosi fonde buvo sutelkta apie 4,6 mlrd. EUR vertės ES lėšų, kurios turėtų padėti pritraukti 47 mlrd. EUR investicijų.

¹⁶ <https://www.uncdf.org/local/homepage>.

¹⁷ COM(2019) 352 final, 2019 m. liepos 23 d.

Pagal Partnerystės priemonę (PP)¹⁸ 2019 m. pabaigoje įgyvendinant naują ES ir EBPO partnerystę buvo pasirašyta 5,7 mln. EUR vertės sutartis, kuria siekiama padėti formuoti tvaraus, įtraukaus ir teisingesnio augimo modelius.

2019 m. bendradarbiaujant su Pasaulio banko grupe buvo sukurti du patikos fondai, skirti verslui palankiai investicinei aplinkai plėtoti: vienas patikos fondas skirtas padėti AKR regiono šalims ir regioninėms ekonominėms bendrijoms (12 mln. EUR), o kitas – Užsachario Afrikos šalims remti (10 mln. EUR).

Rytų partnerystės šalyse pagal iniciatyvą „EU4Business“ įgyvendinant daugiau kaip 40 regioninių ir dvišalių programų didelė parama suteikta MVĮ plėtros srityje, kuria papildyti nacionaliniai reformų planai.

Skurdo panaikinimas visais jo lygmenimis, kova su diskriminacija ir nelygybe ir principas „nė vieno nepalikti nuošalyje“ yra pagrindiniai Europos konsensuso dėl vystymosi aspektai.

Daugiau kaip pusė pasaulio gyventojų negauna socialinės apsaugos išmokų. ES remia socialinės apsaugos programas 26-iose šalyse, o jos bendros investicijos šioje srityje siekia 1 mlrd. EUR.

2019 m. Pasaulinės ataskaitos dėl maisto krizių duomenimis, 2018 m. daugiau kaip 113 mln. asmenų 53-ose šalyse kentė **didelį badą** ir jiems reikėjo skubios pagalbos. ES bendradarbiauja su partneriais, siekdama kovoti su tokiais reiškiniais kaip badas ir vaikų bei motinų mitybos nepakankamumas, be kita ko, skatindama tvarų ir atsparų žemės ūkį.

Įgyvendinant ES lėšomis finansuojamą iniciatyvą „Pažangių inovacijų plėtra žemės ūkio sektoriuje pasitelkiant mokslinius tyrimus“ (DeSIRA), nacionaliniams, regioniniams ir pasauliniams inovaciniams pajėgumams stiprinti sutelkta maždaug 95 mln. EUR.

Žmogaus socialinė raida

Gera sveikata yra vienas iš esminių darnaus vystymosi pagrindų. ES padeda šalims partnerėms integruoti sveikatos aspektus į visų sričių politiką, kad būtų galima tvariai gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, didinti jų aprėptį ir įperkumą ir tobulinti sveikatos priežiūros sistemas.

Pusė ES pagalbos sveikatos srityje (nuo 2014 m. iki 2020 m. – 2,6 mlrd. EUR) skiriama tokioms pasaulinėms iniciatyvoms kaip Pasaulinis kovos su AIDS, tuberkulioze ir maliarija fondas, Vakcinacijos aljansas (Pasaulinis vakcinacijos ir imunizacijos aljansas), Pasaulio sveikatos organizacijos Visuotinės sveikatos apsaugos partnerystė ir JT gyventojų fondas.

2019 m. Komisija įsipareigojo Pasauliniam fondui 2020–2022 m. skirti 550 mln. EUR.

Ugdant būsimas kartas labai svarbus aspektas yra **švietimas**, kuris taip pat yra viena iš esminių tvaraus augimo, kokybiško užimtumo ir lygybės užtikrinimo varomųjų jėgų.

ES švietimą remia maždaug 100 šalių, taip pat prisidedama prie tokių partnerystės iniciatyvų kaip Pasaulinė partnerystė švietimo srityje (angl. GPE) ir „Švietimas negali laukti“.

Teikdama paramą Pasaulinei partnerystei švietimo srityje, ES padeda užtikrinti, kad 77 mln. vaikų būtų sudaromos sąlygos lankyti pradinę mokyklą.

¹⁸ https://ec.europa.eu/fpi/what-we-do/partnership-instrument-advancing-eus-core-interests_en.

Partnerystė migracijos srityje

ES toliau taikė **suderintą požiūrį į migraciją**. 2019 m. tarptautinių migrantų skaičius visame pasaulyje pasiekė beveik 272 mln.; be to, visame pasaulyje priverstinai perkelta beveik 70,8 mln. asmenų, o pasaulio pabėgėlių skaičius siekia 25,9 mln. Dauguma pabėgėlių ir toliau buvo apgyvendinami besivystančiuose regionuose.

Dėl migracijos taip pat gali **padidėti nelygybė**, todėl ES stiprina pastangas užtikrinti, kad migracija padėtų skatinti įtraukų augimą ir darnų vystymąsi kilmės, tranzito ir kelionės tikslo šalyse ir kad šis reiškinys būtų naudingas visoms bendruomenėms. Birželio mėn. Komisija paskelbė savo tarnybų darbinį dokumentą „Nelygybės šalyse partnerėse klausimų sprendimas“¹⁹, o lapkričio mėn. Taryba priėmė išvadą, kuriose ES ir valstybės narės raginamos spartinti savo pastangas²⁰.

2019 m. buvo patvirtintos papildomos 36 ES skubiosios pagalbos Afrikai patikos fondo programos ir 16 papildomų išmokų, skirtų trim šio fondo taikymo sričiai priskiriamiems regionams (Sahelio ir Čado ežero baseino, Somalio pusiasalio ir Šiaurės Afrikos), kurių bendra suma siekia 851 mln. EUR.

Taika ir saugumas

2019 m. priemonė, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos, ir toliau buvo vienas iš pagrindinių ES diplomatijos prasidėjus krizėms, taip pat jos pastangų užtikrinti stabilumą, užkirsti kelią konfliktams ir juos spręsti ir stiprinti taiką mechanizmų. Visi 46 patvirtinti reagavimo į krizes veiksmai tiesiogiai padėjo siekti ES politinių prioritetų ir jais buvo papildomas misijų, vykdomų pagal bendrą saugumo ir gynybos politiką, metu atliekamas darbas.

2019 m. Burkina Faso, Nigeryje, Somalyje ir Tadžikistane pradėjus vykdyti naujus veiksmus, buvo toliau plėtojamos pajėgumų stiprinimo remiant saugumą ir vystymąsi galimybes.

Taip pat buvo pradėti visuotiniai veiksmai, kuriais siekiama padėti regioniniams mokymo centrams Vakarų Afrikoje, Rytų Afrikoje ir Artimuosiuose Rytuose rengti karinių subjektų mokymo sveikatos, išminavimo ir civilinės saugos srityse kursus.

Siekiant suteikti daugiau galimybių gauti finansavimą ir atsižvelgiant į tvirtus ES įsipareigojimus laikytis daugiašališkumo principo, buvo toliau stengiamasi su JT ir kitomis tarptautinėmis organizacijomis, visų pirma Pasaulio banku ir Afrikos plėtros banku, derinti tarptautines pastangas, dedamas konfliktų metu ir jiems pasibaigus.

2019 m. ES pagal priemonę, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos, skyrė pirmąjį įnašą JT Taikos stiprinimo fondui.

Liepos mėn., užbaigus didžiausio masto tarptautinį bendradarbiavimą branduolinės saugos srityje, Ukrainos valdžios institucijoms buvo grąžinta Černobylio atominė elektrinė. ES pagal savo bendradarbiavimo branduolinės saugos srityje ir techninės pagalbos priemonę Nepriklausomų valstybių sandraugos programai skyrė 431,6 mln. EUR.

ES šalyse partnerėse visame pasaulyje toliau skatino **teisines valstybės principą, teisę kreiptis į teismą ir pastangas stiprinti teisingumo institucijų pajėgumus**.

¹⁹ SWD(2019) 280 final, 2019 m. birželio 16 d.

²⁰ <https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2019/11/25/addressing-inequality-in-partner-countries-council-adopts-conclusions/>.

Žmogaus teisės, demokratija, pagrindinės vertybės

2019 metai buvo paskutinis 2015–2019 m. **ES veiksmų plano žmogaus teisių ir demokratijos srityje**, kuriuo remiamos pagrindinės žmogaus teisės, įskaitant saviraiškos, susirinkimų ir asociacijų laisvę, teisę nebūti diskriminuojamam ir mažumų teises, įgyvendinimo etapas. 2019 m. ES pagal Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę finansavo 268 projektus, kurių vertė siekė 119,5 mln. EUR.

2019 m. pabaigoje ES žmogaus teisių gynėjų mechanizmų taikymo laikotarpis buvo pratęstas dar trejiems metams.

Atsižvelgdama į pasaulio demokratijai nuolat kylančius išbandymus, ES dar kartą patvirtino **įsipareigojimą užtikrinti demokratinius procesus**, šiuo tikslu 30-yje šalių įgyvendinant programas, kurių bendra vertė viršija 47,2 mln. EUR.

ES surengė aštuonias rinkimų stebėjimo misijas (angl. EOM), šešias rinkimų ekspertų misijas ir septynias tolesnių veiksmų misijas, taip pat sukūrė viešą duomenų bazę, kurioje kaupiamos rinkimų stebėjimo misijų metu pateiktos rekomendacijos. ES 11-oje šalių taip pat teikė paramą vietos rinkimų stebėtojams.

Lyčių lygybė ir moterų bei mergaičių įgalėjimas yra pagrindinės ES vertybės, puoselėjamos įgyvendinant jos tarptautinę vystymosi politiką. Į ES lyčių lygybės veiksmų planą įtrauktos trys pagrindinės prioritetinės sritys: mergaičių ir moterų fizinio ir psichologinio neliečiamumo užtikrinimas, moterų ir mergaičių socialinių, ekonominių ir kultūrinių teisių skatinimas ir mergaičių ir moterų galimybių išsakyti savo nuomonę ir dalyvauti priimant sprendimus didinimas.

2019 m. buvo toliau įgyvendinama iniciatyva „Spotlight“²¹ – pokyčius skatinanti ES ir JT partnerystė, kuria siekiama visame pasaulyje panaikinti visų formų smurtą prieš moteris ir mergaites. Šiuo metu įgyvendinant 25 mln. EUR vertės programą „Saugu ir sąžininga“ gerinamos moterų migrančių, iš 11-os Pietryčių Azijos valstybių asociacijos (ASEAN) šalių persikeliančių į Persijos įlankos šalis, darbo sąlygos.

Įgyvendinant 22,5 mln. EUR vertės programą „WeEmpower“ didinami viešojo ir privačiojo sektorių įsipareigojimai užtikrinti lyčių lygybę ir sudaryti sąlygas moterims įgalėti darbe.

ES taip pat pradėjo įgyvendinti 3,75 mln. EUR vertės programą, kuria siekiama toliau stiprinti regioninius ir tarptautinius nacionalinių žmogaus teisių institucijų tinklus, ir paskelbė kvietimą teikti pasiūlymus dėl projektų, susijusių su lesbiečių, gėjų, biseksualių, translyčių ir (arba) interseksualių asmenų žmogaus teisių gynėjų apsauga. Taip pat imtasi veiksmų, kuriais siekiama spręsti didėjančias problemas, susijusias su saviraiškos laisve ir žiniasklaidos laisve. Keletas projektų buvo finansuojami techninės pagalbos priemonės „Media4Democracy“ lėšomis.

Technologijos ir inovacijos

200 mln. EUR vertės įnašas, kurį ES skyrė Vakarų Balkanų įmonių plėtros ir inovacijų priemonei, padėjo pritraukti iš viso 958 mln. EUR investicijų ir paremti apie 4 700 įmonių; pasinaudojus šiomis lėšomis suteikta daugiau kaip 2 800 paskolų, sukurta beveik 80 000 darbo vietų ir sudarytos palankios sąlygos 36 investicijoms į nuosavą kapitalą.

²¹ <https://www.spotlightinitiative.org/>.

Siekiant DVT vieną iš svarbiausių vaidmenų atlieka **junglumas**, o transporto, energetikos ir skaitmeninis sektoriai yra pagrindiniai sektoriai. Atspari infrastruktūra padeda skatinti integracinį ir tvarų augimą, taip pat inovacijas.

Pagal Partnerystės priemonę buvo skatinama tvari industrializacija Brazilijoje ir Meksikoje, siekiant ekonomikos augimą atsieti nuo išmetamo anglies dioksido kiekio, visų pirma skatinant ES ir vietos įmonių partnerystę.

2019 m. buvo sudaryta Afrikos ir Europos aljanso Skaitmeninės ekonomikos darbo grupė, padėjusi parengti Afrikos Sąjungos paskelbtą 2020–2030 m. Afrikos skaitmeninės transformacijos strategijos ataskaitą.

Didesnė mokslo, naujų technologijų ir inovacijų svarba įtraukiam ir darniam AKR regionų vystymuisi buvo pripažinta pradėjus įgyvendinti 60 mln. EUR vertės 11-ojo Europos plėtros fondo programą, skirtą inovacijų ekosistemoms ir pajėgumams stiprinti.

Įtaka pasaulyje

ES toliau stengėsi visame pasaulyje mažinti skurdą, kovoti su nelygybe, remti darnų vystymąsi ir skatinti demokratiją, taiką ir saugumą.

Afrika

2019 m. buvo pradėtos derybos dėl atnaujinto Partnerystės susitarimo su AKR valstybėmis, kuriuo turi būti pakeistas Kotonu susitarimas ir kuriuo siekiama pertvarkyti politinius ir ekonominius santykius su šiomis šalimis partnerėmis.

ES teikė paramą perėjimo prie demokratijos procesui Sudane, taip pat toliau teikė tvirtą politinę ir finansinę paramą perėjimo procesams Etiopijoje. Kartu su Pasaulio banku ir Afrikos plėtros banku ES vadovauja įgyvendinant Džibučio, Eritrėjos, Etiopijos, Kenijos ir Somalio parengtą Somalio pusiasalio regioninės integracijos ir ekonominės plėtros iniciatyvą (angl. *Horn of Africa Initiative for Regional Integration and Economic Development*).

2019 m. ES padėjo tenkinti neatidėliotinus humanitarinius poreikius septyniose Sahelio krizės krečiamose šalyse: Burkina Faso, Čade, Kamerūne, Malyje, Mauritanijoje, Nigeryje ir Nigerijoje. Siekdama prisidėti prie teikiamos humanitarinės pagalbos, ES skyrė daugiau kaip 187 mln. EUR (įskaitant daugiau kaip 141 mln. EUR, skirtų pažeidžiamiausiems Sahelio penketuko (G 5) šalių gyventojams paremti).

ES rėmė Afrikos vadovaujamą Afrikos atsinaujinančiosios energijos iniciatyvą²², kad būtų pasiektas jos tikslas iki 2020 m. pagaminti bent 10 GW atsinaujinančiosios energijos. Kaip nustatyta Partnerystės perėjimo prie žaliosios ekonomikos ir galimybės naudotis energija srityse, kuri įtraukta į būsimą visapusišką strategiją su Afrika, dokumentuose, ES yra strategiškai suinteresuota remti šią iniciatyvą, kurios tikslai suderinti su ES žaliuoju kursu.

²² <http://www.arei.org/>.

2019 m. Libijoje, Malyje, Nigeryje ir Somalyje buvo vykdomos civilinės bendros saugumo ir gynybos politikos misijos, o Centrinės Afrikos Respublikoje buvo pradėta nauja misija, kurios paskirtis – remti saugumo pajėgų reformą, šias pajėgas laipsniškai dislokuojant visoje šalyje.

Europos Sąjungai pagal IIP remiant investicijas ir mažinant su investicijomis susijusią riziką, didelė pažanga padaryta įgyvendinant vieną iš pagrindinių politikos iniciatyvų – Afrikos ir Europos tvarių investicijų ir darbo vietų kūrimo aljansą. ES, pasitelkdama IIP Tvaraus Afrikos verslo platformą, 32-oje Afrikos šalyse taip pat sudarė palankesnes sąlygas palaikyti struktūrinį viešojo ir privačiojo sektorių dialogą.

Pagal Partnerystės priemonę ES toliau įgyvendina ekonominius, su prekyba ir investicijomis susijusius strateginės partnerystės su Pietų Afrika aspektus, daugiausia dėmesio skirdama ES ir Pietų Afrikos vystymosi bendrijos ekonominės partnerystės susitarimo (EPS) ir Paryžiaus susitarimo įgyvendinimui, taip pat PPO klausimams.

Azija, Vidurinė Azija ir Ramiojo vandenyno regionas

Gruodžio mėn. Madride buvo surengtas Azijos ir Europos šalių užsienio reikalų ministrų susitikimas, kurio metu daugiausia dėmesio buvo skiriama bendroms vertybėms ir bendriems uždaviniams, ypač taisyklėmis grindžiamam veiksmingam daugiašališkumui.

Sausio mėn. vykusiame ASEAN ir ES ministrų susitikime iš esmės susitarta santykius perkelti į aukštesnį – strateginės partnerystės – lygį, birželio mėn. Europos Sąjungos Taryba su Vietnamu pasirašė laisvosios prekybos susitarimą ir investicijų apsaugos susitarimą²³, o spalio mėn. – susitarimą dėl dalyvavimo bendrųjų sąlygų.

Balandžio mėn. Taryba dar metams pratęsė Mianmarui taikomas ribojamąsias priemones, įskaitant asmenims skirtas tikslines ribojamąsias priemones.

„Atsakingos tiekimo grandinės Azijoje“ yra 9,5 mln. EUR vertės Partnerystės priemonės lėšomis finansuojama bendra iniciatyva, kuria siekiama užtikrinti, kad įmonės, vykdančios veiklą tiekimo grandinėse Filipinuose, Japonijoje, Kinijoje, Mianmare, Tailande ir Vietname, labiau gerbtų žmogaus teises ir laikytųsi darbo bei aplinkos standartų.

2019 m. įgyvendinant priemonės, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos, projektus daug dėmesio buvo skiriama kovai su neapykantos kurstymu ir smurtinio ekstremizmo prevencijai šiame regione. Priemonė, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos, buvo greitai aktyvuota po sprogdinimų Šri Lankoje per Šv. Velykas, siekiant padėti stiprinti kovą su terorizmu ir smurtinio ekstremizmo prevenciją Šri Lankoje ir Maldyvuose.

Plėtos regionas

Komisija, siekdama padėti plėtos šalims geriau pasiręgti stoti į ES, taip pat skatinti regioninį bendradarbiavimą Vakarų Balkanuose ir su ES, toliau teikė paramą plėtos šalims. Gegužės 29 d. buvo priimtas metinis plėtos dokumentų paketas. Kadangi Albanijos Respublika ir Šiaurės Makedonijos Respublika padarė tolesnę pažangą, Komisija paliko galioti savo rekomendaciją pradėti stojimo derybas. Spalio mėn. Europos Vadovų Taryba nusprendė plėtos klausimą vėl svarstyti prieš kitą ES ir Vakarų Balkanų aukščiausiojo lygio susitikimą. Derybos buvo oficialiai pradėtos 2020 m. kovo mėn.

²³ Europos Parlamentas šiuos susitarimus ratifikavo 2020 m. vasario mėn., o laisvosios prekybos susitarimas įsigaliojo 2020 m. rugpjūčio 1 d.

Europos Sąjunga 39-iems pagal Pasirengimo narystei paramos priemonę įgyvendinamiems transporto ir energijos tinklų sujungiamumo projektams skyrė 880,7 mln. EUR; šie projektai turėtų padėti pritraukti daugiau kaip 3,2 mlrd. EUR vertės investicijų.

Gegužės mėn. Komisija pateikė nuomonę dėl Bosnijos ir Hercegovinos paraiškos dėl narystės Europos Sąjungoje²⁴, kurioje nurodyta, kad stojimo derybos turėtų prasidėti tuomet, kai Bosnija ir Hercegovina visapusiškai atitiks narystės kriterijus. Gruodžio mėn. Taryba priėmė išvadas²⁵ dėl Komisijos nuomonės, o ši jas įvertino palankiai.

Kalbant apie Turkiją, lapkričio mėn. Taryba nustatė ribojamąsias priemones dėl Turkijos neturint leidimo vykdomos grėžimo veiklos rytinėje Viduržemio jūros dalyje²⁶ ir nusprendė sumažinti pagal Pasirengimo narystei paramos priemonę teikiamą dvišalę pagalbą bei Europos investicijų banko paskolas. ES toliau rėmė pilietinę visuomenę ir žmonių tarpusavio ryšius ir tęsė bendradarbiavimą paramos Sirijos pabėgėliams bei migracijos valdymui klausimais; iki 2019 m. pabaigos buvo paskirstytos visos Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonės veiklos biudžeto lėšos.

Europos kaimynystė

2019 m. ES toliau įgyvendino savo peržiūrėtą Europos kaimynystės politiką: ji sutelkė didelę paramą savo keturiems patikslintiems prioritetams²⁷ ir stengėsi visapusiškai integruoti diferenciacijos, bendros atsakomybės ir paskatomis grindžiamo požiūrio principus.

Rytinėse kaimyninėse šalyse buvo sėkmingai įgyvendinama Rytų partnerystės darbotvarkė „20 tikslų iki 2020 m.“, visų pirma tokiose srityse kaip ekonomika, sujungiamumas, žmonių tarpusavio ryšiai ir geras valdymas.

2019 m. buvo paminėtas Rytų partnerystės dešimtmetis – šiuo tikslu buvo surengtas aukšto lygio renginys, kurio metu dėmesys atkreiptas į svarbius laimėjimus, pasiektus skatinant ekonomiką ir prekybą, efektyvų energijos vartojimą, pilietinės visuomenės vaidmenį ir vizų režimo liberalizavimą. 2019 m. buvo pradėtos išsamios konsultacijos dėl Rytų partnerystės ateities²⁸, kurių metu daugybė įvairių suinteresuotųjų subjektų pateikė daugiau kaip 200 atsiliepimų.

2019 m. užbaigus derybas dėl susitarimo su Baltarusija dėl vizų režimo supaprastinimo ir readmisijos, dabar visų Rytų partnerystės šalių piliečiai gali lengviau keliauti į ES.

Reaguodama į konfliktą rytinėje Ukrainos dalyje, ES toliau teikė humanitarinę pagalbą ir pagalbą stabilizacijai bei sparčiam atkūrimui skatinti. Be to, ES sutelkė ir skyrė specialią paramą Azovo jūros regionui.

Įgyvendinant ES iniciatyvą „Merų paktas“ beveik 400 Rytų partnerystės šalių savivaldybių padedama vykdyti priimtus tvariosios energetikos ir klimato srities įsipareigojimus.

²⁴ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/de/COUNTRY_19_2778.

²⁵ <https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2019/12/10/council-conclusions-on-commission-opinion-on-bosnia-and-herzegovina-s-application-for-membership-of-the-european-union/>.

²⁶ <https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2019/11/11/turkey-s-illegal-drilling-activities-in-the-eastern-mediterranean-council-adopts-framework-for-sanctions/>.

²⁷ Europos kaimynystės politikos prioritetinės sritys yra geras valdymas, demokratija, žmogaus teisės ir teisinės valstybės principas; ekonomikos vystymas stabilizavimo tikslais; saugumas; migracija ir judumas.

²⁸ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/news_corner/news/european-union-opens-structured-consultation-future-eastern-partnership_en.

Pietinėse kaimyninėse šalyse 2019 m. vienas iš prioritetų ir toliau buvo užsitęsusi Sirijos krizės poveikio švelninimas. Balandžio mėn. vykusioje III Briuselio konferencijoje dėl paramos Sirijos ir viso regiono atečiai buvo dar kartą patvirtinti ES priimtą įsipareigojimai.

Birželio mėn. kartu su Maroku buvo priimta bendra politinė deklaracija, taip pat iki 2020 m. pabaigos pratęstas ES ir Maroko veiksmų plano įgyvendinimo ir bendros paramos sistemos taikymo laikotarpis. Sausio mėn. trejų metų laikotarpiui buvo pratęstas ES ir Izraelio veiksmų planas ir ES ir Palestinos savivaldos veiksmų planas.

ES rėmė rugsėjo mėn. ir spalio mėn. Tunise vykusius atitinkamai prezidento ir parlamento rinkimus, padėjusius toliau įtvirtinti šalies perėjimo prie demokratijos procesą, taip pat, nepaisydama saugumo padėties Libijoje, toliau rėmė jos pastangas tapti stabilia ir saugia šalimi.

Gruzijoje, Kosove* ir Ukrainoje buvo vykdomos bendros saugumo ir gynybos politikos misijos.

Lotynų Amerika ir Karibai

Balandžio mėn. ES priėmė naują Lotynų Amerikos ir Karibų (LAK) strategiją „Europos Sąjunga, Lotynų Amerika ir Karibai: bendros ateities kūrimo pastangos“²⁹, kuri grindžiama partneryste gerovės, demokratijos, atsparumo ir veiksmingo pasaulinio valdymo srityse.

Sudarant politinius ir prekybos susitarimus pažanga padaryta plėtojant ES partnerystę Lotynų Amerikos ir Karibų šalyse. Liepos mėn. buvo iš esmės pasiektas susitarimas dėl prekybai skirtos ES ir MERCOSUR šalių (Argentinijos, Brazilijos, Paragvajaus ir Urugvajaus) asociacijos susitarimo dalies. Užbaigtos derybos su Meksika dėl modernizuoto visuotinio susitarimo, išskyrus centrinei valdžiai pavaldžių viešųjų pirkimų subjektų taisyklių sąrašą.

Imantis veiksmų pagal Partnerystės priemonę, be kita ko, buvo įgyvendinamas vienas projektas, kuriuo siekiama, vadovaujantis PPO reikalavimais ir atitinkamai ES laisvosios prekybos susitarimais, stiprinti intelektinės nuosavybės apsaugą šiame regione. Įgyvendinant 9,5 mln. EUR vertės projektą remiama atsakingo verslo praktika Argentinoje, Brazilijoje, Čilėje, Ekvadore, Kolumbijoje, Kosta Rikoje, Meksikoje, Panamoje ir Peru.

Venesueloje užsitęsusi politinė ir humanitarinė krizė padarė didelį poveikį šiam regionui, daugiausia dėl precedento neturinčių migracijos srautų. ES, atsižvelgdama į nuolat blogėjančią demokratijos, teisinės valstybės principo ir žmogaus teisių padėtį, padidino režimui daromą spaudimą nustatydama tikslines ribojamąsias priemones, taip pat padidino gyventojams ir Venesuelos migrantams teikiamą pagalbą.

2019 m. ES toliau padėjo įgyvendinti taikos susitarimą Kolumbijoje, be kita ko, teikdama paramą Tiesos nustatymo, sambūvio ir konfliktų prevencijos komisijai.

Meksikoje pagal priemonę, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos, buvo remiamos šalia šiaurinės sienos gyvenančios bendruomenės, siekiant suteikti pagalbą prieglobsčio prašytojams ir pabėgėliams, jiems suteikiant daugiau galimybių naudotis viešosiomis paslaugomis.

²⁹ JOIN(2019) 6 *final*, 2019 m. balandžio 16 d.

* Šis pavadinimas nekeičia pozicijų dėl statuso ir atitinka JT ST rezoliuciją 1244 (1999) bei Tarptautinio Teisingumo Teismo nuomonę dėl Kosovo nepriklausomybės deklaracijos.

Rugsėjo mėn. ES ir Ramiojo vandenyno aljansas pasirašė bendrą deklaraciją, kuria siekiama toliau stiprinti bendradarbiavimą ir dialogą.

Artimųjų Rytų ir Persijos įlankos regionas

Pagal Partnerystės priemonę, glaudžiai bendradarbiaujant su Europos išorės veiksmų tarnyba, ES delegacijomis ir Komisijos padaliniais, Persijos įlankos regione didelių laimėjimų pasiekta tokiose srityse kaip švarios energijos technologijos, energijos vartojimo efektyvumas, kova su klimato kaita ir ekonomikos įvairinimas. Dauguma projektų įgyvendinami šešiose Persijos įlankos bendradarbiavimo tarybos (angl. GCC) šalyse. Jie apima tokius klausimus kaip ES ir Persijos įlankos bendradarbiavimo tarybos švarios energijos tinklas, ES ir Persijos įlankos bendradarbiavimo tarybos dialogas ekonomikos įvairinimo klausimais ir ES partnerystė politikos ir informavimo srityje, o vienu iš šių projektų siekiama sukurti regioninę perspėjimo apie radioaktyvias medžiagas ir keitimosi duomenimis sistemą.

Irake ES tęsė darbus, susijusius su stabilizacijos, po konflikto įgyvendinamų reformų, atskaitomybės ir įtraukaus susitaikymo procesais. Pagal priemonę, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos, buvo remiamos Jungtinių Tautų pastangos skaitmeninti grupuotės „Da’esh“ įvykdytų nusikaltimų įrodymus, taip pat padėta gerinti sienų valdymą prie Irako ir Jordanijos sienos.

Jemene ES toliau remia pastangas stabilizuoti padėtį ir taikos procesą. Atsižvelgiant į 2018 m. pabaigoje sudarytą Stokholmo susitarimą, parama buvo teikiama tarpininkavimo pastangoms, JT Taikos stiprinimo fondui ir konkrečioms iniciatyvoms, pavyzdžiui, susitarimui dėl Chudaidos uosto.